

Ik ... en de vreemdeling

Liturgiesuggesties:

Opwekking 71

Psalm 116: 1, 3 en 5

Lucas 10: 25-37

Youth for Christbundel 105 (Toen ik naar mijn naaste zocht ...)

Na verkondiging: Gezang 320: 2 en 3

Hezang 285: 1 en 2

Opwekking 277

***

Gemeente van onze Here Jezus Christus, jongelui, broeders en zusters,

Op een donker, verlaten perron van het station in Görlitz - een stad aan de Duits-Poolse grens - zat Jon, een Roemeense zigeuner.

Hij schreeuwde tegen een aantal Duitse politieagenten in een taal die ze niet verstonden ...

Er sijpelde nog steeds bloed uit de wond die hij zich - bij een poging tot zelfmoord - had toegebracht.

Eerder die dag was hij met vijftien leden van zijn uitgebreide familie ... heimelijk de grens overgekomen.

Ze wilden politiek asiel - de enige woorden Duits die ze kenden - en te oordelen aan de diepe sneden in Jons buik, waren ze vastbesloten te blijven.

Vreemdeling of medelander?

Ik las, broeders en zusters, jongens en meisjes, bij de voorbereiding van deze themadienst een onthutsend artikel in Het Beste ... over de golven asielzoekers die West-Europa bereiken.

Elke dag arriveren duizenden politieke vluchtelingen en immigranten uit Oost-Europa, Afrika en het Midden-Oosten aan de grensposten van een Verenigd Europa.

Zo proberen ze te ontsnappen aan armoede, onlusten en onderdrukking.

Ze komen om werk te zoeken of een veilige haven.

Ze stellen onze verdraagzaamheid op de proef en doen onze culturen op hun grondvesten schudden.

Veel West-Europeanen voelen zich in toenemende mate bedreigd.

Cultureel en economisch.

Ze maken zich zorgen omdat er al zo'n 10 à 12 miljoen legale en ... miljoenen illegale vreemdelingen tussen hen in wonen.

En waarschijnlijk zullen er nog eens miljoenen bij komen.

Ze beginnen zich af te vragen of hun sociale en politieke structuren ... bestand zullen zijn tegen zo'n volksverhuizing.

Veel West-Europeanen lijken vastbesloten zich tegen een multi-culturele samenleving te verzetten.

Ultrarechtse partijen - zoals de Centrum-Democraten en de Centrum Partij in ons eigen land - groeien en bloeien door in te spelen op het vreemdelingen-vraagstuk.

De tolerantiegrens is voor velen allang overschreden.

De vijandigheid is vooral tegen islamieten gericht.
Tweederde van alle vreemdelingen in Europa belijden hun islamitisch geloof.
In Frankrijk is de islam de op een na grootste religie.
Er zijn buurten, hele voorsteden, ja zelfs complete steden als Marseille, waar je je nauwelijks nog in Frankrijk waant.
Wat staat ons in Nederland nog te wachten?

Soms zijn er van die momenten dat alles uit de hand loopt: Rostock, bijvoorbeeld.
Een asielzoekerscentrum in Noord-Duitsland door Neo-Nazi's in brand gestoken.
Over Neo-Nazi's gesproken ... laatst kon je ze ook aantreffen in onze Friese hoofdstad ... bij het gerechtsgebouw op het Wilhelminaplein.
Kijk, met die medelanders heb ik meer moeite dan met m'n Vietnamese buurman die met zijn loempia-kar de kost verdient voor z'n gezin.
Of niet soms?

En toch ...
Je ziet het vooral in de grote steden in het Westen van ons land ...
De werkloosheid stijgt.
De agressie neemt toe.
De haat tegen buitenlanders wordt steeds harder, feller.
Een Nipo onderzoek van maart j.l. gaf aan dat 4,2% van de Nederlanders hun politieke voorkeur geven voor de - door ruzies verdeelde - partij van Janmaat: De Centrum Democraten.
En volgend jaar moeten we weer met z'n allen naar de stembus.
Gaat de geschiedenis van vijftig jaar geleden zich herhalen?
Het is gemakkelijk om een zondebok te zoeken en de schuld van je af te schuiven.
Er is trouwens die bekende slagzin:
Racisme: Voor dat je het weet ben jij aan de beurt!

*

Ik, ik ... en de ander?
Ik wil vanmiddag, broeders en zusters, jongens en meisjes, met u en jullie nadenken over die ander.
Over die medelander, die vreemdeling in ons midden, over die buitenlandse naaste.
De eerste vraag die we in de kerk dan altijd stellen is:
Hoe denkt de Bijbel daar nu over?

De geschiedenis leert ons dat vreemdelingen vaak gediscrimineerd werden.
Vreemdelingen staan vaak bloot aan vervolgingen, aan pesterijen.
Ze worden vaak minachtend behandeld.
Om een voorbeeld te noemen: de joden en de zigeuners in nazi-Duitsland.
Die discriminatie en dat racisme is niet iets van de laatste vijftig jaar.
Dat was vroeger al al niet veel beter dan vandaag.
Ook in het oude Oosten werden vreemdelingen vaak met de nek aangekeken.
Werden ze beschouwd als een bedreiging van het eigen bestaan.

Zo was een vreemdeling soms in letterlijke zin van het woord er el-lendig aan toe.
El-lendig, zonder land, zonder rechten, zonder hulp en zonder bescherming.

Om in z'n levensonderhoud te voorzien werd hij knecht bij een boer, of arbeider op een bedrijf. Hij mocht immers geen grond in eigendom hebben, terwijl juist het bezit van een stukje grond een beetje bestaansrecht gaf.

Een vreemdeling was onder-horig en dat was geen beste positie.

Ook in godsdienstig opzicht had hij het moeilijk.

In het Oosten had elk volk (soms elke stad) haar eigen goden.

De vreemdeling werd dan gedwongen om ook de plaatselijke godheid te aanbidden

...

Wil je het actueel?

Ik doe het maar vragenderwijs, om er nog eens verder over na te praten ...

- Heeft een Turkse medelander recht op kinderbijslag voor z'n kinderen die nog in Turkije wonen?

- Mogen Marokkaanse medelanders hun eigen Islamitische geloof belijden of hebben zij zich neer te buigen voor de God van de Bijbel?

- En hoe denk je over eigen moslim-scholen, al of niet gesubsidieerd door de Nederlandse overheid - eigen krant, eigen politieke partij, eigen feestdagen?

Ik zei het daar straks al ... de positie van die Islamitische of Moslim-naaste, die bezorgen veel West-Europeanen de koude kriebels en de meeste grijze haren.

Maar wat zegt de Bijbel daar nu van?

In het begin van de Bijbel - en dan denk ik aan het Bijbelboek Leviticus en Deuteronomium - geeft de Here God aan zijn volk Israël een wetboek, dat lijnrecht in gaat tegen de normen en de waarden van die tijd.

In dat wetboek lees ik bijvoorbeeld in Leviticus 19 vers 33 en 34: "En wanneer een vreemdeling bij u in uw land vertoeft, zult gij hem niet onderdrukken.

Als een onder u geboren Israëliet zal u de vreemdeling gelden, die bij u vertoeft; gij zult hem liefhebben als uzelf, want gij zijt vreemdelingen geweest in Egypte."

"Als een onder u geboren Israëliet zal u de vreemdeling gelden."

Discriminatie en racisme is - zegt God - ten enenmale uitgesloten.

Dat is uit den boze! Ze krijgen het in Zuid-Afrika eindelijk door ...

Er kan geen sprake zijn van het voortrekken van eigen vlees, van eigen volk ten opzichte van de vreemdeling.

Voor God en voor jou zijn ze gelijk.

Ik, ik, ... en de ander, Ik, ik, ... en de vreemdeling-naaste.

"Gij zult hem liefhebben als uzelf."

Hem ... dat is ook die naaste uit Turkije, of uit Marokko, uit Vietnam of uit Oost-Europa.

Liefhebben als jezelf.

Moeilijk, vind je niet?

Liefde is niet alleen een gave.

Liefde is ook een opgave.

Een opdracht van de Here.

Opdat het jou én de naaste goed mag gaan.

De naaste, en in dit bijzondere geval ... de vreemdeling-naaste.

God liefhebben; het gaat niet als je ook je vreemdeling-naaste niet liefhebt.

*

De Here Jezus geeft hiervan een treffend voorbeeld in die bekende gelijkenis van de barmhartige Samaritaan.

Die Barmhartige Turk of Marokkaan, zouden wij zeggen.

Om even de verhoudingen aan te geven.

In het kort ... de gelijkenis.

Een roofoverval.

Reizen was in de oudheid een riskante zaak.

Niet zoals in onze tijd, vanwege de vele verkeersongevallen, maar vanwege rondzwervende rovers, die het vooral op eenzame reizigers - die niet in groepsverband reisden - voorzien hadden.

Het verhaal over een roofoverval op een reiziger op weg van Jeruzalem naar Jericho ... klinkt de mensen die naar Jezus staan te luisteren ... even vertrouwd in de oren als een bericht over een bankoverval of een steekpartij in onze tijd.

Roofovervallen op reizigers zijn in Jezus' dagen iets wat wekelijks de krant of de t.v. zou kunnen halen.

Reizen was een riskante zaak.

De mensen om Jezus zien het verhaal dan ook voor zich afspelen:

- een uitgeschudde vertegenwoordiger
- gescheurde kleren,
- zwaargewond, halfdood, mogelijk buiten bewustzijn,
- overdekt met een zwerm vliegen,
- en hoog boven hem (tegen de strak blauwe hemel) de gieren.

Laat er nou - toevallig - een priester langs komen.

"Bij geval daalde een priester af langs die weg."

Wie weet hoe lang die mens al langs de kant van de weg gelegen heeft?

De priester ziet de man daar liggen en wat doet t' ie? ...

Hij loopt met een grote boog - aan de andere kant van de weg - voorbij!

Hè, wacht eens even!

Waarom loop jij - als man van de kerk, als christen - aan je naaste voorbij?

Durf jij die man zomaar te laten stikken?

Hoe kun jij zo on-barmhartig zijn! ...

Voel je de verontwaardiging?

Maar de wetgeleerde - aan wie de Here Jezus deze gelijkenis het eerste vertelde - weet van geen verontwaardiging.

Die priester heeft gelijk.

Er staat toch in de wet geschreven - lees maar Leviticus 21 - dat priesters zich niet mogen verontreinigen aan een dode.

Ze mogen - als priesters - geen dode aanraken.

U weet toch, dat de enige uitzonderingen op de regel, de allernaaste bloedverwanten betreft: Je vader, of je moeder, of je zoon, of dochter, of broer, of je ongehuwde zuster.

In alle andere gevallen is het hun verboden!

Zelfs in het geval van hun eigen vrouw.

Een heel duidelijk gebod, dat gebod in Leviticus 21.
Het werd alle priesters terdege ingeprent.
Geen verontreiniging met een dode!

Denk je je eens in, jongens en meisjes, broeders en zusters.

Je fietst als Nederlander over de weg.

Je ziet een halfdood mens, een buitenlander, liggen.

- Misschien dat t'ie ligt te kreunen van de pijn.

- Misschien dat t'ie roerloos, bewusteloos aan de kant ligt.

- Misschien dat t'ie al overleden is.

Wat moet je dan ... in zo'n situatie?

Moet je naar zo'n mens toegaan en hem onderzoeken om te zien hoe erg hij er aan toe is, met het risico dat hij al dood blijkt te zijn of ... onder je handen sterft?

Voor de priester in de gelijkenis stond gehoorzaamheid aan God gebod op het spel.
Overtrad hij het gebod van Leviticus 21 dan kon hij z'n baantje in de tempel wel vergeten.

Hij kan ook het zekere voor het onzekere nemen en zich maar niet met hem inlaten ...
maar doorlopen - in de hoop dat er gauw iemand anders passeert, die wel kan helpen
... zonder het risico te lopen Gods gebod te overtreden?

*

Jongens en meisjes, broeders en zusters, het is duidelijk:

De priester uit de gelijkenis ... kiest voor het laatste:

Het zekere voor het onzekere.

Hij speelt op safe.

Hij wil niet het risico nemen ... verontreinigd te worden en zo Gods gebod te overtreden.

Zonder te dicht bij zijn naaste te komen ... gaat de man van de kerk ... aan de overkant voorbij.

Je kunt van mij aannemen ... dat heel wat mensen die naar Jezus stonden te luisteren, ... goedkeurend geknikt zullen hebben.

Die priester ... daar kun je een voorbeeld aan nemen:

Hij neemt het gebod van God tenminste serieus.

Hij geeft tenminste het goede voorbeeld.

Wanneer je voor de keuze staat:

Of het bewijzen van barmhartigheid, ... of het houden van Gods voorschriften ... moet het laatste de voorrang hebben.

Je moet toch God liefhebben boven je naaste?

*

Ook de tweede figuur - de Leviet - is een man van principes. Iemand, die door zijn principiële houding ... bij anderen respect afdwingt.

De Bijbel maakt duidelijk, dat je die houding tegenkwam bij veel Joodse leiders van die tijd.

Maar - ook dit begrijp je - een houding, waar alles moet wijken voor principes, leidt onvermijdelijk tot on-menselijkheid.

Dat zie je ook gebeuren bij deze Leviet.
Wet is wet. Principe is principe.
Daar wijk ik niet van af.
Zo is het, zo moet het gebeuren.
En met een grote boog ...
"Barmhartigheid wil Ik - zegt God - en geen offerande."
Het gebod van God wijkt wanneer mensen in nood zijn.

*

Barmhartigheid!
We kwamen het woord al eerder tegen. Barmhartigheid.
We vertalen het ook wel met woorden als:
- erbarmen, medelijden, ontferming en ontroering.
Hart voor iets hebben.
Tot diep in je lichaam, tot diep in je bestaan als mens ... bewogen zijn met de ander.
Je krijgt er een brok van in je keel.
Je ogen worden zwaar en je traanbuizen openen zich.
Barmhartigheid. Bewogenheid.
Heb je zo wel eens gekeken naar je naaste?
Naar die ander op jouw levensweg?
Jouw naaste?

*

Barmhartigheid.
De priester en de Leviet ... ze hadden daar niets van begrepen.
Een buitenkerkelijke, een medelander - een Samaritaan - brengt barmhartigheid in de praktijk.
"Doch een Samaritaan, die op reis was, kwam in zijn nabijheid, en toen hij hem zag, werd hij met ontferming bewogen."
Ook dat zie je voor je:
- Hij stapt van z'n rijdier;
- knielt bij de mens neer;
- verzorgt z'n wonden met wijn en olie: wijn om de wonden te reinigen en olie om de pijn te verzachten;
- tilt de mens op z'n rijdier;
- brengt hem naar een herberg;
- verzorgt hem daar zelf;
- en betaalt - uit eigen portemonnee - de waard alvast een voorschot op de onkosten.

Een Samaritaan!
Wat, jongens en meisjes, broeders en zusters, de Here hier vertelt ... moet die wetgeleerde en de Joden, die naar Hem staan te luisteren, ... als een vloek in de oren hebben geklonken.
Nota bene! Een Samaritaan als lichtend voorbeeld van barmhartigheid.
Heb je het ooit zo zout gegeten?

*

Samaritanen. Het waren in de ogen van de Joden als de Palestijnen van vandaag.

Veracht. Gewantrouwd.
Zo'n stenengooier. Zo'n terrorist!
Hoe diep die verachting van de Joden ging, blijkt wel uit tal van bepalingen en voorschriften van de rabbijnen.
Barmhartigheid / Bewogenheid met Samaritanen?
Vergeet het maar!
Die rabbijnse regels brachten alle menselijkheid om zeep.
En dat ... terwijl ten diepste barmhartigheid ... het hart vormt van Gods wet:
Heb uw naaste lief als uzelf!
Als Jood liep je altijd met een grote boog om Samaritanen heen.

En Jezus ... Hij keert de rollen om.
Een Samaritaan brengt het hart van Gods liefde in de praktijk.
Een Samaritaan leert ons wat God wil: "Barmhartigheid wil Ik, en geen offers!"

*

Voel je, jongens en meisjes, broeders en zusters, hoe schokkend deze gelijkenis is geweest voor de mensen die naar Jezus stonden te luisteren?
Ik denk dat ook wij van deze gelijkenis veel kunnen leren ... over hoe wij moeten omgaan met die ander.
Juist die ander ... die we liever links laten liggen.
Die Turk en Marokkaan.
Die gekleurde, andersdenkende en andersgelovende medelander ...
Je mag ook voor hem of haar ... tot naaste worden.
Het onthutsende en schokkende is dat de Here Jezus ook ons de spiegel voor houdt.
Heb je al die ellende gezien in de wereld van je naaste?
Heb je jezelf ook al eens gezien?
Voor wie ben jij de naaste geweest?
Naast wie ben jij - daadwerkelijk - gaan staan?

Principes, regels, schema's moeten - als de nood aan de mens komt - opzij geschoven worden.
Wanneer onze hulp wordt gevraagd voor een mens in nood ... moeten wij barmhartigheid bewijzen.
Ook als dat iemand is waarvan we weten:
- dat hij niet bij onze partij hoort;
- dat hij niet van onze kerk is;
- dat hij niet in ons straatje en in ons land thuis hoort.

*

Nog even dit: Buitenlandse jongeren worden tussen twee culturen heen en weer getrokken.
En er is bijna geen plek, waar ze zichzelf kunnen zijn en zich thuis voelen. In de praktijk worden ze naar elkaar toe gedreven.
Moeten ze proberen zich met elkaar te vermaken.
Maar in de grote samenleving blijven ze zo wel de mensen die aan de rand blijven staan.

Ze maken er niet werkelijk deel van uit.

Trouwens, hoe zou jij je voelen als je vandaag werkloos bent met het vooruitzicht, dat je volgend jaar of over tien jaar nog geen werk hebt?

Als je als jongere van 20 jaar geen werk hebt en een lage opleiding en bovendien nog buitenlander bent, heb je geen toekomst.

Thuis zitten - las ik - dat is mijn toekomst.

Gastarbeiders zijn lastarbeiders geworden.

Terug naar het thuisland dan?

Vooraf voor de jongeren is dat geen oplossing.

Dat betekent terug naar een cultuur zonder persoonlijke vrijheid.

Er is daar ook geen werk en er zijn daar geen sociale uitkeringen.

Aan je Nederlandse schoolopleiding heb je daar niets.

Kortom geen uitzicht hier en ... geen toekomst daar.

*

Hoe het ook zij ... deze mensen zijn hier.

En ze hebben recht om mens te zijn.

Net als wij het recht hebben om mens te zijn.

Nu bestaat het leven uit zowel rechten als plichten.

De Bijbel leert ons dat er de plicht is van gastvrijheid.

Want Góð zet mensen naast mij.

Mijn naasten.

Meestal van dezelfde huidskleur, hetzelfde ras, hetzelfde volk.

En dan opeens een ander mens.

De vraag in Lucas 10, jongens en meisjes, broeders en zusters, aan ons is zo helder als glas: Ben je bereid om voor die ander ... de naaste te worden?

Dat laat de Here Jezus heel scherp uitkomen in vers 36, waar letterlijk vertaald gelezen moet worden: "Wie is de naaste geworden van de mens?"

De Samaritaan toonde die bereidheid.

Hij was het die ... barmhartigheid bewees.

Naaste worden!

Elke keer vraagt dat van jou en u en van mij om een keus, om een beslissing.

Elke keer weer vraagt het van mij de bereidheid om naast een mens in nood te gaan staan.

En dan mag je die nood heel ruim nemen:

- dat kan lichamelijke nood zijn: ziekte, pijn;

- dat kan financiële nood zijn: werkloosheid, schulden, uitkering;

- dat kan denk ik ook geestelijke nood zijn: misschien komt die nood wel vaker voor dan we denken.

De beslissende vraag is dus niet: Wie is mijn naaste?

maar: Ben ik bereid ... naaste te worden?

Het heeft volgens de Here Jezus blijkbaar te maken met het beërven van het eeuwige leven.

"Meester, wat moet ik doen om het eeuwige leven te beërven?"

De Here, uw God liefhebben uit geheel uw hart en met geheel uw ziel en met geheel uw kracht en met geheel uw verstand - dus met je complete mens-zijn -, en uw naaste als uzelf.

Doe dat en gij zult leven!"

*

Wie, jongens en meisjes, broeders en zusters, het eeuwige leven wil ontvangen ... moet ook bereid zijn om naaste te willen worden.

Dat is met de mensen omgaan ... zoals Jezus met ons omgaat.

Hij is onze Naaste geworden.

Hij heeft ons niet laten liggen in onze ellende.

Jezus zag en kwam naar ons toe om onze wonden te verbinden en het vuil van onze zonden weg te wassen.

Om voor ons leven te betalen met zijn bloed.

Jezus, onze naaste, mijn Barmhartige Samaritaan.

Ga heen, doe jij evenzo.

Amen.

Ds. Jan K.C. Kronenberg, Leeuwarden 2 mei 1993

! Graag een mailtje wanneer deze preek in een gemeente wordt gelezen. !